

HRISTOS A ÎNVIAT

VENIȚI DE LUAȚI LUMINĂ!

Slujba din dimineața Învierii se deschide printr-o solemnă și emoționantă chemare a preotului, care, în biserică în întregime cuprinsă de întuneric și tăcere, apare în ușile împărătești, el singur cu o lumină aprinsă chiar în momentul acela, de la candela de pe Sfânta Masă, îndemnând ca o trâmbiță de înger: *Veniți de luați lumină!* Și cheamă o dată, și cheamă și a doua oară și a treia oară: *Veniți de luați lumină!* Și credincioșii își întind luminările dinaintea pregătite, și iau lumină din lumina altarului și, la rîndul lor, o dau mai departe, din om în om, celor care nu ajung pînă la preot, pînă cînd întreaga biserică se umple de lumină. Se umple de lumină și de bucurie. Căci lumina aceasta vine de pe Sfânta Masă din altarul care, pînă cu o clipă înainte, fusese mormîntul în care a fost îngropat Domnul și care, acum, e locul pe care luminează Domnul înviat. E clipa acelei mari cotituri din istoria omenirii care i-a modificat destinul și care i-a reșezat pe oameni într-un nou echilibru cu ei înșiși și cu Dumnezeu.

În noaptea aceasta nimeni nu-și aprinde singur lumina! Lumina trebuie să vină către fiecare din izvorul unic, de la cel care a creat-o cînd a zis: *Să fie lumină!* E lumină sfîntă. Domnul înviat e ascuns acum în această lumină. Căci despre El s-a zis: *„Cel ce te îmbracă cu lumina ca și cu o haină”*.

V-ați întrebat vreodată — ar fi trebuit să vă întrebați — cu ce haină s-a îmbrăcat Mîntuitorul după ce a ieșit din mormînt? Cu ce era îmbrăcat cînd l-a văzut Maria Magdalena? Căci nu avea la îndemînă nici o haină, iar giulgiurile au rămas în mormînt. Le-a văzut Sfîntul Petru: *„Petru însă — ne spune evanghelistul Luca — sculindu-se a alergat la mormînt și plecîndu-se a văzut giulgiurile întinse”*. (Luca XXIV, 13). Răspunsul e chiar în cuvintele pe care le-ați auzit mai înainte, păstrate în tradiția bisericească: *era îmbrăcat cu lumina ca și cu o haină*. Poate tocmai datorită acestei haine miraculoase, din „stofă” dumnezeiască, spirituală, cum era acum și Trupul Său transfigurată, femeile mironosițe nu l-au recunoscut în primul moment (Ioan XX, 14—16). Căci întreaga Sa alcătuire era acum „duhovnicească”. Nu era duh, dar era trup transfigurată care putea trece prin ușile încuiate și se putea arăta oriunde ar fi dorit. Legile materiei, ale timpului și ale spațiului încetaseră de a mai fi pentru El legi ca pentru oamenii obișnuiți. El putea fi acum în „toată vremea și în tot ceasul, în cer și pe pămînt”, adică pretutindeni, așa cum mărturisim în rugăciunea de la slujba mezonopticii.

Din această lumină dumnezeiască ați fost chemați să vă împărtășiți în această zi a Învierii. Și e frumos acel obicei din unele părți ale țării, ca această lumină să fie dusă de la biserică pînă acasă și, din ea, să se aprindă candela casei, menită să ocrotească viața familiei, a copiilor, bucuriile vieții din toate zilele anului.

* * *

Veniți de luați lumină! Cu aceste cuvinte v-am întîmpinat. Oare chemarea din dimineața aceasta a Învierii nu ne aduce aminte de

(Continuare în pag. a 2-a)

† ANTONIE
Mitropolit al românilor ortodocși
din Ardeal, Crișana și Maramureș

Hristos a înviat din morți, cu moartea pe moarte călcînd și celor din mormînturi, viață dăruindu-le.

Domelnic

*Pe toți cei ce în veacuri au căzut luptînd
Pentru biruința Crucii prea Cinstite,
Cei ce în clipa morții, au avut în gând
Numele Treimeii prea blagoslovite,
Și pe toți aceia care au răvnit
Slava și Cumuna mai presus de minte,
Pomeniște-i Doamne, Tu, cînd vei veni,
În Împărăția Slavei Tale Sfînte*

*Pe toți mucenicii Neamului, eroi,
Luptători cu spada sau cu rugi sfînte,
Toți cei ce se roagă astăzi pentru noi,
Și ne scot în grabă tainic din ispite,
Și pe toți aceia, care pentru neam,
Au trăit în temniți ca'n niște mormînte,
Pomeniște-i Doamne, Tu, cînd vei veni,
În Împărăția Slavei Tale Sfînte.*

*Pe tot neamul nostru evlavios și sfînt
Voievozi și doamne, boieri, jupănese
Toți câți dorm cu trupul în acest pămînt,
În hotarul Țării noastre prea alese,
Pe părinții noștri și pe frații dragi,
Ce s-au dus la ceruri sus de mai 'nainte,
Pomeniște-i Doamne, Tu, cînd vei veni
În Împărăția Slavei Tale Sfînte.*

*Și pe toți aceia, care neștiuți
Stînsu-s-au în vremea asprelor prigoane,
Cei ce încă astăzi zac necunoscuți,
Și-n biserică nu au slujbe și canoane,
Pe toți Sfinții, care nu mai Tu îi știi,
Și al căror nume, numai Tu-l ții minte,
Pomeniște-i Doamne, Tu, cînd vei veni
În Împărăția Slavei Tale Sfînte.*

Monahia Teodosia (Zorica) Lațcu

*„Învierii lui Hristos vîzînd, să ne închinăm
Sfîntului Domnului Iisus celui fără de păcat. Crucii
Tale ne închinăm Hristoase și sfîntă Învierii Ta
o lăudăm și o mărim, că Tu ești Dumnezeuul nos-
tru, afară de Tine pe altul nu știm, numele Tău
numim. Veniți toți credincioșii să ne închinăm*

*Sfîntei Învierii lui Hristos, că iată a venit prin
Cruce, bucurie la toată lumea, totdeauna binecu-
vîntînd pe Domnul, lăudăm Învierii Lui, că răstîg-
nire răbdînd pentru noi, cu moartea pe moarte a
stricat”*

PE DRUMUL EMAUSULUI

*„Și luînd El pîinea a binecuvîntat și frîngînd le-a dat
lor. Atunci s-au deschis ochii lor și L-au cunoscut”*
(Lc. 24, 30—31)

După moartea Domnului pe crucea de pe Golgota totul părea sfîrșit. Nimeni nu se mai aștepta la nimic. Totul trebuia să reîntre în „normal”, după mai bine de trei ani de agitație în jurul fiului teslarului din Nazaret. Fariseii și cărturarii erau satisfăcuți de dispariția celui ce îi incomoda atât de mult, dîndu-se pe Sine drept Fiul lui Dumnezeu și atrăgînd după El mulțimile „care nu știau legea”. Autoritatea romană nădăjduia și ea în instaurarea unei liniști trainice după moartea Celui ce se făcuse pe Sine „Împăratul iudeilor” (In. 19, 21). De altă parte, apostolii și ucenicii Domnului, dezamăgiți de moartea Învățătorului lor, nu mai aveau nici o nădejde și, de frica iudeilor, s-au ascuns într-o casă din Ierusalim unde stăteau cu ușile zăvorâte. Se vede că vestirile pe care li le făcuse Mîntuitorul despre moartea și învierea Sa nu le înțeleseseră decît în parte, adică numai cu privire la moarte și nu la înviere, pe care n-o puteau înțelege decît în perspectiva credinței tradiționale despre învierea tuturor în vremea de apoi. Nimeni deci nu se aștepta la o înviere iminentă a Răstîgnitului din Vîlnerea de dinaintea Paștilor. De aceea femeile mironosițe au mers a treia zi să ungă după rînduială trupul mort al Domnului iar cînd au văzut înger la mormînt care le-a vestit învierea s-au înspăimîntat. Ba, Maria Magdalena întîlnindu-L pe Domnul înviat și crezînd că este grădinarul l-a întrebat plîngînd dacă nu cumva el este acela care a luat trupul lui Iisus din mormînt (In. 20, 15), gîndînd deci că cineva l-a furat. Mai mult, ves-

tirea femeilor mironosițe despre învierea Domnului s-a părut apostolilor ca o „aiurare” și „nu le-au crezut”, zice Evanghelia (Lc. 24, 11). De aceea Petru, curios, „a alergat la mormînt și, plecîndu-se, a văzut giulgiurile singure zăcînd. Și a plecat, mi-rîndu-se în sine de ceea ce se întîmplase” (Lc. 24, 12) neștiînd, desigur, ce s-a creat. Iar cînd Iisus se arată tuturor apostolilor, aceștia „însăpămîntîndu-se și înfricoșîndu-se credeau că văd duh” (Lc. 24, 37). Toma, care lip-sise de la această întîlnire, nu zăbovese să-și arate „necredin-ța”, provocînd o a doua arătare a Domnului, a opta zi după În-viere (In. 20, 24—28). Același lu-cru se întîmplă și cu Luca și Cleopa, din grupul celor șapteze-ci, care mergeau în acea duminică la Emaus, vorbind între ei despre cele ce se întîmplase în Ierusalim în zilele acelea și de vestea răspîndită de femeile mironosițe cum că ar fi înviat Domnul. „Și pe cînd vorbeau și se întrebau între ei, Iisus însuși, apropiîndu-se, mergea împreună cu ei. Dar ochii lor erau țintuiți ca să nu-L cunoască” (Lc. 24, 15—16). Or Iisus i-a muștracat ca și pe ceilalți apostoli pentru „necredința și împietrirea inimii lor” (Mc. 16, 14): „O, nepricepuților și zăbavnici cu inima ca să credeți toate cîte au spus proorocii!... Și începînd de la Moise și de la toți proorocii, le-a tîlcuit lor, din toate Scripturile cele despre El” (Lc. 25—27). Și totuși ochii lor nu s-au deschis încă pentru ca să-L cunoască. Cuvîntul lui Dumnezeu, scris sau rostit, nu era de ajuns pentru cu-

† Serafim Făgărășanul
Episcop-vicar

Un transilvănean, luptător pentru Unirea Basarabiei

— La 73 de ani de la faptele istorice al Unirii (27 martie 1918) —

A fost și rămîne profesorul dr. Onisifor Ghibu (1883—1972), personalitate deosebit de activă și notorie în viața politică, socială și culturală a țării. El s-a remarcat și prin contribuția sa militantă la pregătirea și efectuarea Unirii Basarabiei cu Țara Mamă, România, în martie 1918. A arătat, din anii tinereții, un atașament puternic, față de Moldova dintre Prut și Nistru, cu soartă haină, subjugată și ținută în robie, din 1812, de către Rusia țaristă și imperialistă.

Dragostea lui Onisifor Ghibu pentru pămîntul lui Ștefan cel Mare și Sfînt a fost o problemă ereditară, de familie!... Bunicul său dînspre tată, Dumitru Ghibu, oier din Săliștea Sibiului, a ajuns cu turmele, în transhumanță, pînă în părțile sudice ale Basarabiei, la Cetatea Albă, Ismail, Limanul Nistrului... El a fost și un *Badea Cîrțan* al Basarabiei!... Iubitor de cărți, aducea și el cărți românești, religioase și de literatură populară, se oprea pe la hramuri bisericești și pe la tîrguri, și le dădea basarabenilor din popor, care știau să citească — și la cei care doreau să învețe să citească în limba românească (am arătat că limba moldovenească-basarabeiană este limbă românească, T.R. nr. 35—36/1990). Basarabenii l-au numit Moș Dumitru Mocanu. Pe cărțile românești aduse și împrăștiate de el, călugărul Dionisie Erhan de la Mănăstirea Suruceni (viitor arhimandrit-stareț, arhieru și episcop), a destăinuit că a învățat literele românești și să citească românește. L-a numit pe Dumitru Ghibu „un apostol necunoscut al Basarabiei” (*România Nouă*, 30. V. 1918). A lăsat în Basarabia nu numai cărțile și amintirea sfîntă, ci și osemintele. A închis ochii în sfîrșitul obșteșc și a fost îngropat în pămîntul Basarabiei în cîmîntirul vreunui sat sau mănăstiri. Instructivă pildă de dragoste devotată patriotică!

Nepotul Onisifor Ghibu a ajuns în Basarabia, îndrăgît de bunic, în refugiu național românesc, din toamna anului 1916—1917—1918, cînd Transilvania, Oltenia, Muntenia, Bucureștii și Moldova pînă la Siret, au fost ocupate de armatele germane coto-pitoare. Rusia aliată cu România, în grupul țarilor Antante, și cu forțe militare în Moldova (cită rămăsese, pînă la Siret), a desființat, *in facto*, Prutul ca frontieră despărțitoare de frați ca „riu blestemat”. Basarabia era accesibilă bejenarilor din toate părțile României năpăstuită. Ospitalitatea generoasă a basarabenilor și rodnicia locurilor au

(Continuare în pag. a 4-a)

Pr. Gheorghe Cunescu
Din neam de răzeși orheieni

Mîntuitorul în fața tribunalului iudaic și roman

I. Pregătirea apercipivă

Ce ne spune articolul al IV-lea din Simbolul de credință despre Fiul lui Dumnezeu întrupat? (Că s-a răstîgnit pentru noi în zilele lui Pontiu Pilat și a pătimit și s-a îngropat). De aici vedem că înainte de a fi răstîgnit; precum și înainte de a pătîmi și de a fi îngropat, Domnul a fost judecat și condamnat la moarte de către tribunalul iudaic și cel roman, sentința finală fiind rostită de procuratorul Pontiu Pilat.

II. Anunțarea temei

Să vedem mai îndeaproape pe Mîntuitorul în fața tribunalului iudaic și roman.

III. Tratarea

Sfînta Evanghelie ne spune că „oastea și căpetenia cea peste o mie și slujitorii iudeilor au prins pe Iisus și l-au legat. Și l-au dus în fața Ana căci era socorul lui Caiafa, care era arhieru al anului aceluia. Și Caiafa era cel ce sfătuisse pe iudei că este de folos să moară un om pentru popor” (Ioan 18, 12—13). Deși a fost înălțat din arhierie (în anul 7 după Hristos) și înlocuit cu ginerele său Caiafa, Ana își mai păstra autoritatea în fața poporului. La Ana, noaptea a început judecata lui Iisus, în fața tribunalului iudaic numit *sinedriu* care își desfășura activitatea în mod obișnuit lîngă zidul de sud-vest al curții exterioare a templului, într-o sală „pardosită cu pietre” numită „Gazit”. Sinedriul era compus din 71 membri aleși dintre cărturari — ca reprezentanți ai partidului național — religios al fariseilor, din arhierie care nu mai erau în funcțiune ca reprezentanți ai partidului saduceilor, afiliați Romei și din „bătrînii poporului” sau reprezentanți vechii nobilimi. Ședințele erau prezidate de arhieru în funcțiune. Ele începeau după aducerea jertfei de dimineața la templu, pe la orele 7, și puteau ține toată ziua, în afară de zilele de sabbat sau alte sărbători. Judecătoria era așezată în semicerc. În mijlocul lor stătea inculpatul. După ce președintele expunea cazul, erau audiate martorii apărării, apoi cei ai acuzării. Pentru ca mărturia să fie validă, se depunea jurămîntul. Se cereau cel puțin doi martori. Urma cuvîntul apărătorului, apoi cel al acuzatorului, iar la sfîrșit al inculpatului. În acest timp, doi greșieri notau atitudinea apărării și respectiv cea a acuzării. Sentința era hotărîtă prin votul completului de judecată și pronunțată de președinte: cea de achitare se pronunța pe loc, iar cea de condamnare în ziua următoare.

Cum a decurs procesul Mîntuitorului? Evanghelia ne arată că „arhierii și întreg sinedriul cărtur

(Continuare în pag. a 3-a)

Pr. prof. Sorin Cosma

(Urmare din pag. 1-a)

noașterea Lui deplină. Mai trebuia ceva esențial: împărțirea cu același Cuvânt, dar întrupat, cu „Cuvântul care s-a făcut trup” (In. 1, 14). „Și când a stat împreună cu ei la masă, luând El pîinea, a binecuvîntat și frîngînd le-a dat lor. Atunci s-au deschis ochii lor și L-au cunoscut” (Lc. 24, 30—31). Și întorcîndu-se ei la Ierusalim au povestit celor unsprezece și celor ce erau împreună cu ei „cele petrecute pe cale și cum a fost cunoscut de ei la frîngerea pîinii” (Lc. 24, 35). Este de prisos să spunem că „frîngerea pîinii” înseamnă în Noul Testament Euharistia, deci împărțirea cu Trupul și Sîngele Domnului care se dă „pentru viața lumii”. Așadar, în Euharistie ne întîlnim cu Domnul cel înviat și-L cunoaștem prin unirea cu El. Primii creștini erau prea conștienți de lucrul acesta. De aceea „stăruiau zilnic în învățătura Apostolilor și în comuniune, în

Pe drumul Emausului

frîngerea pîinii și în rugăciuni” (Fa. Ap. 2, 42—47; 20, 7, 11).

Cunoașterea lui Dumnezeu înseamnă unire cu El, participare la viața Lui prin Sfintele Taine ale Bisericii și îndeosebi prin Sfînta Euharistie. Nu există cunoaștere deplină decît prin unire. De aceea Sf. Scriptură folosește verbul „a cunoaște” pentru a exprima unirea bărbatului cu femeia. Numai în unirea lor, cei doi se cunosc deplin. Creștinismul nu-i teorie, nici filosofie, ci viață nouă în Hristos cel înviat. Iar această viață nu se comunică în Euharistie prin împărțirea cu Trupul și Sîngele Domnului, mort, înviat și înălțat la ceruri, deci pe deplin pnevmatizat (spiritualizat) sau îndumnezeit. „Adevărat, adevărat zic vouă, dacă nu veți mânca trupul Fiului Omului și nu veți bea sîngele Lui nu veți avea viață în voi. Cel ce mîncă trupul Meu și bea sîngele Meu are viață veșnică și Eu îl voi învia în ziua cea de apoi”. (In. 6, 53—54). Dacă Mîntuitorul nu ne-ar fi lăsat Euharistia, pormîndu-ne expres s-o facem spre pomenirea Lui (Lc. 22, 19), pentru ca să ne împărțim astfel de moartea și învierea Lui (cf. I Cor. 11, 26), toată lucrarea de mîntuire a lumii sfîrșită de El ar fi rămas zadarnică. Căci nimeni nu s-ar fi putut împărții de ea. Euharistia ne face și pe noi vii împreună cu Hristos. Ea ne adună laolaltă în dumnezeiasca Liturghie și ne unește între noi prin împărțirea cu același trup al lui Hristos, transformîndu-ne în acest trup însuși, noi devenind astfel mădularele Sale și mădularele unii altora. De aceea Sfîntul Apostol Pavel poate să spună: „Voi sînteți trupul Lui Hristos și mădulare (fiecăre) în parte” (I Cor. 12, 27) sau „Așa și noi cei mulți, un trup sîntem în Hristos și fiecăre sîntem mădulare unii altora” (Rom. 12, 5). Numai așa învierea lui Hristos poate fi și învierea noastră, biruința Lui și biruința noastră. Fără Euharistie, viața creștină

se reduce la un sentimentalism exaltat, fără consistență și fără puterea de transformare existențială a omului. Căci nu ne putem transforma cu adevărat numai printr-un voluntarism personal dacă nu avem în noi aluatul transfigurării care este trupul Domnului. „Fiecare celui mai tare schimbă firea celui mai slab”, zice Sfîntul Maxim Mărturisitorul. Fiecare lui Hristos pe care o primim în noi la fiecare Euharistie ca pe o „adevărată mîncare și băutură” (Ioan 6, 55), schimbă, încetul cu încetul firea noastră și ne face asemenea Lui. Bineînțeles și cu efortul nostru care este absolut necesar. Căci în toate „sîntem împreună lucrători cu Dumnezeu” (I Cor. 3, 9). Altfel ne-am împărții spre judecată și spre osîndă (I Cor. 11, 27).

Drama creștinismului nostru de azi este aceea de a-l fi transformat într-o religie individuală, pentru mulți aproape magică. Purtați de interese personale, fiecare așteaptă de la Dumnezeu împlinirea lor în schimbul rugăciunilor, postului sau altor acte de pietate. Or, creștinismul nu este o religie ca toate celelalte. Am putea chiar spune că el este religie deloc. Ci un mod nou de viață, de comuniune cu Dumnezeu în Treime, prin Hristos și Biserica Sa (care este una cu Hristos, fiind trupul Său). Creștinismul este imitarea vieții lui Dumnezeu, zice Sfîntul Grigore de Nisa, adică trăirea și manifestarea către semenii noștri a dragostei veșnice care unește cele trei Persoane ale Sfîntei Treimi și care se pogoră la noi prin Hristos cel mort și înviat, mereu prezent în Euharistie și în celelalte Taine ale Bisericii. De aceea numai cînd vom înțelege și vom trăi cum se cuvine taina Euharistiei care este prin excelență taina comuniunii și a dragostei îl vom cunoaște și noi cu adevărat pe Hristos înviat, ca oarecînd Luca și Cleopa pe drumul Emausului.

Veniți de luați lumină!

(Urmare din pag. 1-a)

ceva? De un cuvînt asemănător? Și oare nu se impune o legătură între ele? Vom vedea că da. Vom vedea că e chiar absolut obligatorie o legătură între ele, de îndată ce ne va reveni în memorie cîntarea cu care am întîmpinat celălalt eveniment covîrșitor din istoria omenirii, Nașterea Domnului.

L-am întîmpinat la Nașterea cu cîntarea: „Rădărit-a lumii lumina cunoștinței”. L-am numit atunci tot lumină.

Și iată ce vom constata acum: Lumina Învierii luminează și evenimentul Nașterii. Îl confirmă. Îl întărește. Ne dă încredințarea neîndoielnică și definitivă că Cel născut în Betleem, Cel care s-a bozdat de la Ioan, Cel care a propovăduit iubirea și iertarea, împăcarea și înfrățirea tuturor oamenilor, și Cel care la urmă, cu o nelegiuță lipsă de omenie și de recunoștință a fost răstignit, a fost cu adevărat Fiul lui Dumnezeu. A dovedit aceasta prin Învierea Sa din morți, a treia zi, așa cum, de altfel, proorocise încă în viață fiind (Matei XXVI, 32).

Acum înțelegem cu adevărat de ce L-am numit atunci „Lumina cunoștinței”. Pentru că fiind Fiul lui Dumnezeu ne-a luminat calea cunoașterii lui Dumnezeu. Ne-o spune logica cea mai simplă și cea mai convingătoare, aceea care pornește de la faptă. Iar fapta, în cazul acesta, este realitatea Învierii. E o premiză pe care nu se poate construi altceva — urmînd legile absolute ale gîndirii corecte, — decît credința în Dumnezirea Celui înviat. E o construcție logică pe care „nici porțile iadului nu o pot dărîma”, adică nici cea mai înversunată rea credință.

Recunosînd în Cel înviat pe Dumnezeu (I Cor. XV, 47), în lumina învierii Lui ne cunoaștem și ne înțelegem și pe noi înșine. Ieșim din dramă, de cumva a fost careva dintre noi în dramă. Nu ne mai temem de singurătatea în care ne simțim fără rost într-un cosmos rece, străin de noi, care ne expulza pe rînd într-o moarte stupidă, într-un neant de definitivă anihilare, după care el, cosmosul, mai rămîne să existe ca și cum ne-ar fi aruncat sfidarea: eu v-am produs, eu vă elimin, eu vă desființez. Ați fost materie și vă întoarceți în materie.

Dar dacă Hristos a înviat, totul se schimbă dintr-odată: „în Hristos toți vom învia” (I Cor. XV, 22). Sîntem nemuritori! Peste întinerul dramei neștiinței inundă lumina. Ne cîștigăm dintr-odată alt statut. Nu murim. Noi nu murim. Nu sîntem numai materie. „Căci Paștile asta sînt — spunea un mare gînditor ortodox — marea dramă prin care, după hotărîrea lui Dumnezeu, s-au aruncat iarăși punți de legătură între creațiune și Stăpînul ei” (Nae Ionescu). Murim, mergem acolo de unde Iisus s-a putut întoarce, pentru că El a existat și după ce a murit. A trecut din viață la viață, și a revenit iarăși la viață, fiindcă a fost mereu în viață. Și, firește, ca fii ai lui Dumnezeu dotați cu suflet nemuritor, așa vom exista și vom învia și noi. Nu noi, ci cosmosul, lumea materială, va dispărea. Noi sîntem cei veșnici, cei mari, cei importanți, nu acest cosmos care supraviețuindu-ne, ne facea să ne considerăm adesea inferiori și bicsnici, fără durată și fără rost pe lume. Și-apoi nici el nu durează veșnic, cum au putut crede unii din cei căzuți în disperarea necredinței. Și nu el ne-a produs, ci Dumnezeu, Creatorul a toate.

A înviat Hristos, marele Noi, — „și ei una să fie cu Noi” (Ioan XVIII, 21), — deci și noi vom învia. Demonstrația Sfîntului Pavel e, în această privință, imbatabilă. Recitiți acel capitol de logică din Epistola I-a către Corinteni (XV) și vă veți convinge. Dacă am avea timp l-am recitat acum, toți împreună. Dar sper că o veți face acasă pe îndelete. Sfîntul Pavel organizîndu-și demonstrația logică pomea de la fapte. El îi numește pe toți cei cărora li s-a arătat Iisus după ce murise și fusese îngropat, și după ce se făcuse de către iudei și romani constatarea legală și riguroasă a morții. După acestea apăruse viu lui Petru, celor doisprezece, apoi la mai bine de cinci sute de frați dintre care cei mai mulți încă trăiau cînd Pavel scria, deci puteau da mărturie (I Cor. XV, 6), apoi s-a arătat lui Iacov, apoi tuturor apostolilor (XV, 7). Iată fapte. Multe.

Și la urmă, ca un orator de mare clasă, vine și cu argumentul cel mai puternic: „și mai pre urmă decît toți mi s-a arătat și mie” (I Cor. XV, 8). Experiența sa personală nu și-o mai putea pune la îndoială. Dar experiența sa proprie mai avea un dar: să arunce o lumină de confirmare și asupra experienței tuturor celor de dinaintea sa, cărora Iisus li se arătase. Experiența tuturor, împreună, nu putea cădea în nici un caz sub acuzația de halucinație, de închipuire sau de orice altceva asemenea. Învierea era un fapt. Și despre fapte se spune că sînt un lucru încapătînat. Ele se impun. De ele nu te poți îndoii. Ele nu pot fi răsturnate prin argumente de nici un fel. Faptele sînt argumente fără replică.

Așadar acum, după Înviere, lumina Învierii devine definitiv lumina cunoștinței. Acum știm și înțelegem de ce a zis Iisus: „Eu sînt lumina lumii” (Ioan VIII, 12). Acum știm și despre noi cine sîntem. Pe drept cuvînt spunea Mircea Eliade că pentru a găsi un sens vieții trebuie să fim creștini. Altfel nu știm nimic și nu putem scăpa de sentimentul tragic al existenței (Ortodoxie, în „Cuvîntul”, 1927, 12 nov.). Avînd acum credința în Înviere, știm de unde venim și unde mergem. Și mai știm că tot omul ne e frate și împreună drumet spre dîncolo.

Lumea materială din jurul nostru nu e mai importantă decît noi. Ea va dispărea. Așteaptă și ea o transfigurare (Rom. VIII, 22) „Soarele se va întuneca și luna nu-și va mai da lumina sa, stelele vor cădea din cer și puterile cerurilor se vor clăti” (Matei XXIV, 29). O spune însuși Iisus. Dar să nu ne speriem. Nu fără rost am reluat această idee. Am reluat-o ca să vă spun că aceasta se vor întîmpla la sfîrșitul lumii, despre care nici îngerii din cer nu știu cînd va fi (Matei XXV, 36). Nu trebuie să ne lăsăm descurajați de cei care prevestesc ani și zile ale sfîrșitului pe care ei le-ar ști, ca și cum ar fi ei mai mari decît îngerii! Mîntuitorul spune clar: „nu-mai Tatăl cunoaște cînd se vor petrece toate acestea” (Matei XXV, 36). Și Sfîntul Petru într-una din epistole spune că sfîrșitul lumii va veni, dar și el precizează că nu știe cînd. Așadar, cine sînt aceștia care zic că știu ceea ce nu știa nici Petru, ceea ce nu știu nici îngerii? Cine sînt acești egali ai Tatălui care e singurul care știe? Ei sînt desigur niște minți rătăcite care vor să creeze panică și să adune adepți pentru cine știe ce sectă. „Ziua Domnului — zice Sf. Petru — va veni cum vine furtul noaptea — adică nu se anunță dinainte — și atunci cerurile cu sunet vor trece — adică tot sistemul planetar — iar stihțiile aprinzîndu-se se vor strica și pămîntul și toate lucrurile de pe el vor arde” (II Petru III, 10).

Aducîndu-vă aminte de toate acestea, am vrut mai întîi să vă risipesc teama pe care v-o însuflă unii umblînd cu propovăduiri false cu privire la sfîrșitul lumii. Nu sînt trimisii lui Dumnezeu cei ce vă umblă pe la porți și vă bat la uși ca să vă abată de la învățătura ortodoxă a moșilor și strămoșilor noștri! Apărați-vă credința. Apărați-vă strămoșii și memoria lor sfîntă, credința în care au dormit. Nu vă despărțiți de ei, ca să nu vă ajungă blestemul lor.

În al doilea rînd am vrut să vă încredințez cu cît sîntem noi oamenii mai valoroși în fața lui Dumnezeu, căci noi nu vom fi distruși odată cu lumea materială, ci, ca suflete veșnice ce sîntem, vom trăi veșnic în lumea de dîncolo, în Împărăția Cerurilor, chiar și după ce lumea aceasta va trece.

În al treilea rînd am vrut să vă amintesc de faptul că e bine, nu să ne temem de sfîrșitul lumii, ci să ne pregătim pentru sfîrșitul nostru, ca să avem parte de o veșnicie fericită. Acum știm că vom învia. Să ne purtăm deci ca unii ce știm aceasta, nu ca unii ce am fi în neștiință. Exact așa ne avertizează Sf. Petru în întîia sa epistolă: „ci după pilda dată de Sfîntul care v-a chemat — zice el, adică de Hristos cel înviat, care și-a dovedit sfințenia dumnezeirii — fiți și voi sfinți în toate purtările voastre. Căci scris este: Fiți sfinți, că eu Sfînt sînt... Petreceți cu frică toată vremea călătoriei voastre prin lumea aceasta” (I Petru I, 14—17; Lev. XX, 7). E vorba desigur de frica de a nu cădea în păcate.

Iată o invitație la viața morală, cu o justificare filozofică dintre cele mai realiste: în lumea aceasta sîntem doar călători. Și cine va putea spune că nu e adevărat? Să ne facem deci socoteli de călători pe pămînt și să ne pregătim pentru viața veșnică de dîncolo.

Dacă Hristos a înviat — și iată că a înviat cu adevărat — nu mai avem voie să ne tratăm viața cu ușurătate sau cu indiferență. Cine o face, dovedește o mare lipsă de maturitate și o mare irresponsabilitate față de propriul destin, față de propria istorie eternă.

Tot omul este obligat să se situeze, față de înviere. Și cine ar putea, cu cea mai mare sinceritate, și în urma celei mai profunde meditații și analize, să se situeze în afara ei? Ar însemna să se situeze în non-sens. Să accepte să trăiască fără rost. Sau, în cel mai fetic caz, să apeleze la vreun surrogat de teorie filozofică, de obicei simplist, care nu poate aduce adevărata mulțumire, adevărata soluție. Iar a accepta să pleci din lumea aceasta în confuzie, ar fi cu totul lipsit de rațiune căci rezultatul ar fi intrarea firească și dîncolo în confuzie veșnică, iar aceasta se cheamă iad.

Decît să se complacă cineva în confuzie uneori agresivă și dîntre-un anumit complex întotdeauna infatuată, sau cînd cu sinceritatea minții și a inimii nu se poate depăși, pentru că i se pare că n-ar exista rațiuni suficiente pentru credință, e mai bună o altă atitudine și, poate, și salvatoare. Aceea a smereniei neștiinței, a smereniei neputinței minții de a se clarifica. Căci cine știe aitea, încît să poată decreta că știe că Hristos n-a înviat, că știe că nu există nemurire, și că știe că toată existența e o stupidă aventură întîmplătoare, într-un cosmos produs al Hazardului? Încă n-am auzit că ar exista un asemenea om. Știu însă că există din aceia care își trag concluziile negative și „științele” teribile, din jumătăți sau sferturi de științe și cunoștințe, dar atitudinile acestora nu sînt deloc nici concludente, nici de laudat.

Poate că o asemenea judecată despre unii care rămîn în confuzie e puțin cam aspră și radicală. Poate. Dar credem că faptul Învierii Domnului ne oferă singura certitudine, în oceanul de incertitudine pe care navighează o lume care și-a pierdut busola, și care ajunge să creadă că o busolă nici nu există, și rezultatul e dezorientarea, anarhia și dezastrul moral.

O busolă există, iată: „Veniți de luați lumină!” „Lumina cunoștinței!”

Aflați că Iisus „a înviat a treia zi”. Dacă n-ar fi înviat, n-am mai avea Dumnezeu. Dacă n-ar fi înviat, El ar fi rămas uitat în istoria măruntă a Palestinei, un rabin provincial, răstignit ca un răzvrătit împotriva Legii unui popor strănc de exigent în închiderea lui față de alte popoare. Dacă n-ar fi înviat, nici n-am fi auzit de El. Am fi rămas cu ce? Cu zeii Greciei, ai Romei, sau ai popoarelor mai mici și mai lipsite de imaginație? Sau cu niște eroi divinizați cum a fost Zamolxis al nostru, al strămoșilor daci?

Cum ar fi acceptat lumea modernă așa ceva? Din vechile mitologii nu ne-am fi ales cu nimic. Moira, așa-numita soartă oarbă care domnea peste destinele oamenilor a fost tragedia antichității și blestemul vieții oamenilor. Și altceva nu știu ce am fi putut inventa, noi, lumea rămasă fără zeii vechi care au corespuns desigur copilăriei civilizației. Am mai fi avut lumea bizantină, lumea medievală așa cum le-am avut? Și cum ar fi arătat lumea modernă? Căci toate aceste lumi au fost și sînt produsele civilizației creștine. Altele, fără creștinism, care ar fi urmat după civilizația și cultura antică, sînt absolut înimăgînabile, decît poate pe linia unor gînditori ca Socrate sau Platon, dar acestea n-ar fi avut nici un temei care să le facă să semene cu cele pe care le cunoaștem, care ne-au precedat, și cu cea în care trăim. Ar fi putut fi unele lumi mai bune? Cum să fi fost mai bune dacă nici cele care au fost inspirate de însuși Fiul lui Dumnezeu n-au reușit o lume pe măsura învățăturilor Lui?

Mesia a venit „la plîmirea vremii” (Gal. IV, 4) pentru a schița viitorul istoriei, care ar fi arătat cu totul altfel în ipoteza că n-ar fi venit atunci. Și toată istoria Lui, încununată de Înviere, e substanța care a organizat veacurile, a generat culturile și civilizațiile care și-au pus pecetea chiar și asupra celor care nu L-au primit, fiind departe de El, în Extremul Orient mai ales, dar care i-au reșimțit fără îndoială influența.

De ziua Învierii n-avem altă chemare mai mare de făcut, după cea dintîi: Veniți de luați lumină, decît cea formulată de Sinodul al II-lea ecumenic de la Constantinopol (381), care e în același timp mărturisire de credință, speranță și declarație de sens al existenței, de rost, de înțelegere a lumii și a destinului omului: „Aștept învierea morților!” E o mărturisire izvorîta din cel mai profund loc al ființei noastre, din acel loc unde se fierb marile întrebări și unde ni se alcătuieste credința.

Prin această „așteptare” ne reechilibrăm mereu. De cădem, ne ridicăm. Cînd ne risipim, ne readunăm. Cînd ne împrăștiem în căutări sterile și în ipoteze lipsite de orice coerență, ne reîntoarcem în noi înșine și ne regăsim speranța.

Înviind, Iisus ni s-a des-tăcut, adică a mai redus din tainele care ne înconjoară, și a deschis uși noi credinței noastre, în ceea ce înțelegem ca și în ceea ce nu înțelegem. Dumnezeu s-a apropiat de noi, prin Iisus cel înviat. El nu mai e plecat la distanțe infinite, uitînd de noi, cum s-a exprimat un mare gînditor căzut în deznădejdea de a-L mai putea cunoaște (K. Barth), și nici nu se ascunde de noi în cenzuri transcendente care ni-L fac inaccesibil, cum credea Lucian Blaga. Mai degrabă noi ne-am departat de El și, prin Înviere, ne apropiem din nou. Nu omul a fost părăsit de Dumnezeu,

Pentru o mai bună desfășurare a orelor de educație morai-religioasă în școli

La redacția gazetei noastre s-a primit de curînd o scrisoare a unor cititori ai Telegrafului Român din părțile Anadolului, din care redăm următoarele fragmente: „Poporul român a moștenit diferite traume care i-au fost cauzate de vechiul regim. Cîte fapte antisociale se produc în țară vedem la televizor, citim în presă; mulți oameni nu vor să muncească cîinst. Este nevoie de o profundă renaștere spirituală (sublinierea aparține autorilor) a poporului român și aceasta considerăm că este necesară să se facă încă de pe băncile școlii. Rugăm domniile voastre — se arată în scrisoare — cinstiți slujitori ai Bisericii, să mijloceți reluarea și continuarea unui viu dialog între Patriarhia Română și Ministerul Învățămîntului și Științei... să se ia măsuri privind reintroducerea Religiei în școli, dar nu facultativă, cum a fost și e în prezent, ci obligatorie. Religia să fie obiect de studiu, ca disciplină de învățămînt, cum sînt celelalte discipline...”

Informăm pe stimați autori ai scrisorii de mai sus și pe toți iubii cititori ai gazetei noastre, că, în sensul celor de mai sus, se depun susținute eforturi.

Către sfîrșitul lunii ianuarie a.c. de năld, la Secretariatul de Stat pentru Culte din București a avut loc o consfățuire pe tema de mai sus, cu participarea reprezentanților cultelor din țara noastră: ortodocși, romano-catolici, protestanți, mozaici, musulmani etc., în prezența d-lui ministru Gheorghe Ștefan al Învățămîntului și Științei și a d-lui secretar de stat pentru culte Gh. Vlăduțescu, care, pe baza unor date pe care le aveau de pe teren, au avut cuvînte de apreciere privitoare la efectul pozitiv pe care reintroducerea reli-

giei în școală îl are în rîndul elevilor, inclusiv pe linie disciplinară, toți participanții exprîmîndu-și dorința de a acorda maximă atenție acestei probleme.

Tot „în vederea unei cit mai bune desfășurări a orelor de educație morai-religioasă în școli”, cum se spune la punctul doi din Comunicatul Ministerului Învățămîntului și Științei, nr. 9176/1991, și Secretariatului de Stat pentru Culte, nr. 768/1991, apărut și în gazeta noastră, în cursul lunii martie a.c. la centrele județene de pe raza Arhiepiscopiei Sibului, de pildă, au avut loc consfățuirii după cum urmează: în 19 martie a.c. la Brașov, la care au participat reprezentanți ai Inspectoratului școlar județean Brașov, părinții protopopi: Z. Moșoiu (Brașov), R. Zaharia (Făgăraș), Gh. Opriș (Rupea), inspectori școlari protopopești, iar de la Sibiu: P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărașanul și P. C. cons. cultural Gh. Papuc; în 20 martie la Sf. Gheorghe, la care au participat reprezentanți ai Inspectoratului școlar județean Covasna, părințele prot. Gh. Răpulea (Sf. Gheorghe), părintele inspector școlar protopopes V. Goția (Intorsura Buzăului), iar de la Sibiu: P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărașanul și P. C. cons. cultural Gh. Popuc, iar în 21 martie a.c. la Sibiu, la care au participat reprezentanți ai Inspectoratului școlar județean Sibiu, P. C. pr. prof. S. Sebu, părinții protopopi: D. Luca (Sibiu), I. Găban (Medias), Gr. Cernea (Agnita), R. Roșca (Săliște), M. Lupu (Avrig), inspectori școlari protopopești, alți participanți, consfățuirea fiind condusă de Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului.

(Continuare în pag. a 3-a)

ci Dumnezeu s-a aflat în tragedia de a fi fost părăsit de om, zicea Nae Ionescu (R.V. p. 420). Și poate mai este încă!

Dumnezeu ni s-a descoperit în Iisus. Nu e nici departe, nici ascuns. Iisus a înviat pentru noi, ca să știm că și noi vom învia. A apropiat cele două lumi — a noastră și a Lui — și a restabilit continuitatea dintre ele. Și fiindcă n-a rămas murit (Ce bine se leagă întregul sistem al Revelației Întrupare-Înviere-Îălțare), înțelegem bine că „El rămîne cu noi pînă la sfîrșitul veacurilor” (Matei XXVIII, 20).

Nu mai sîntem singuri. El e izvorul credinței și al puterii noastre. Și al speranței noastre. Și al îndreptării noastre spre calea binelui, a dragostei, a iertării, a omului cărăuia nu-i stă bine nici cînd urăște, nici cînd calomniază, nici cînd își pierde bunul simț al limbajului și al omeniei. Cînd și-l pierde pe acesta, de fapt își pierde simțul divinității din el, iar pecetea duhului îi se desprinde de pe mînte și îl lasă, cum spune Sf. Pavel, „la voia minții lui” (Rom. I, 28).

Întodeuna oamenii au avut nevoie de o repunere în drepturile originare a lumii dumnezeiești în gîndirea și în faptele lor. Hristos a înviat ca să aducă iară și iară această lumină în lume. Să fim sensibili la chemarea Lui.

Fiți toți bucuroși. Să iertăm toate pentru înviere. Bunul Dumnezeu să ne ajute să petrecem sărbătorile cu sănătate și cu hotărîrea de a deveni mai buni, mai buni creștini.

Mîntuitorul în fața tribunalului iudaic și roman

(Urmare din pag. 1-a)

mărturie mincinoasă împotriva lui Iisus, ca să-L omoare. Și nu găseau, deși veniseră mulți martori mincinoși. Iar la urmă, venind doi, au spus: „Acesta a zis: pot să dărim templul lui Dumnezeu și în trei zile să-l zidesc. Și ridicându-se arhiereul i-a zis: nimic nu răspunzi la ceea ce mărturisesc această împotriva Ta? Iisus însă tăcea. Și arhiereul luind cuvîntul i-a zis: Te jur pe Dumnezeu cel viu să ne spui dacă ești Tu Hristosul Fiul lui Dumnezeu? Iisus îi zise: tu ai spus! Iar eu vă mai spun: de acum veți vedea pe Fiul Omului, șezînd de-a dreapta puterii și venind pe norii cerului. Atunci arhiereul își sfișie veșmintele zicînd: A huliți! Ce ne mai trebuie martori? Iată acum ați auzit hula Lui! Ce socotiți? Iar ei răspunzînd au zis: vinovat este de moarte. Atunci L-au scuipat în fața și L-au bătut... (Matei 26, 59—68). Evanghelistul Ioan completează relatarea cu amănunte suplimentare (Ioan 18, 19—24), după molestare Iisus spunînd: „De am vorbit rău, dovedește că este rău; iar de am vorbit bine, de ce mă bati? Deci Ana L-a trimis la Caiafă arhiereu (Ioan 18, 24).

În zorii zilei Caiafă arhiereu, sinedrîul s-a întrunit din nou întrebîndu-L pe Iisus dacă recunoaște că este „Fiul lui Dumnezeu”. Deoarece Mîntuitorul a confirmat, ei au rostit din nou sentința de condamnare la moarte prin răstignire (Luca 22, 66—71).

Pentru ca sentința să devină executorie, trebuie confirmată de procuratorul roman, Pontiu Pilat. Astfel în fața a doua a procesului, Iisus a ajuns în fața autorităților romane. Începînd cu anul 26 d.Hr. procurator al Palestinei a fost Pontiu Pilat, un nobil roman, abuziv și dur, care a rămas acolo timp de aproximativ zece ani. Venise în Palestina împreună cu soția lui, care se pare că stînd aici trecuse la religia mozaică. Avea reședința la Cezarea Palestinei, dar de paști venea mereu la Ierusalim pentru a preveni orice atitudine potrivnică Romei din partea poporului sosit acolo cu prilejul sărbătorii. În apropierea templului, Pilat avea o cetățuie numită „Antonia”, construită de Marc Antoniu, unde exista și o sală mare a pretoriului de judecată. Era 14 nisan, ora 6 dimineața. Cum romanii aveau obiceiul să-și înceapă lucrările de dimineață, Iisus a fost dus la procuratorul roman. Membrii sinedrîului nu intraseră în pretoriu, deoarece seara începea paștele și a intra în casa unui păgîn însemna o necurăție, iar în caz de forță majoră sărbătorea se amîna o lună. Pilat știa despre Iisus, fiindcă, la cerere oferise oșteni spina a-L prinde. În sala pretoriului acuzațiile au primit un conținut antiroman. Iisus este denumit răzvrățitor al poporului, unul care oprește să se plătească impozit Romei și se declară rege (Luca 23, 2). La asemenea fapte, pedeapsa era capitală. Voind să se convingă de adevăr, Pilat L-a chemat pe Iisus în pretoriu, spre a vedea dacă s-a declarat sau nu „regele iudeilor” și de ce i se aduce acuzația respectivă. Iisus i-a răspuns că „Împărăția Lui nu este din această lume”, deoarece dacă era „din lumea aceasta, slujitorii Săi ar fi luptat să nu cadă în mîinile iudeilor”. Mîntuitorul a adăugat: „Eu pentru aceasta M-am născut și am venit pe lume, ca să mărturisesc adevărul. Oricine este din adevăr ascultă glasul Meu” (Ioan 18, 37). Copleșit de răspunsul lui Iisus, Pilat a renunțat la interogatoriu, declarînd apoi în fața mulțimii că „nu află nici o vină în El” (Luca 23, 4). Dar acuzațiile au devenit tot mai aspre, Mîntuitorul înfruntîndu-le în tăcere, cu liniștea nevinovăției Sale. Evanghelistul amată că demnitățile morale a lui Iisus îl lasă pe „procurator foarte mirat” (Matei 27, 14). Se insistă pe lîngă Pilat că Iisus „întărită poporul, învîtînd prin toată Iudeea, începînd din Galileea” (Luca 23, 5). Aflînd că Iisus este galileean și știînd că Irod Antipa, tetrarhul Galileii și Perea și el atunci la Ierusalim, Pilat i-a declinat cazul spre rezolvare. Negăsindu-l nici o vină, Irod L-a îmbrăcat pe Iisus, în semn de batjocură, într-o haină strălucitoare pe care o purtau numai marii demnitari și L-a trimis din nou la Pilat, căruia nu i-a rămas decît să declare celor înverșunați că nici Irod și nici el, „cercetîndu-l înaintea lor, nu a găsit nici o vină din cite i-au fost ridicat și nimic vrednic de moarte nu a făcut” (Luca 23, 8—15). Deși putea să-L elibereze, Pilat recurge la un compromis. Știînd că în amintirea ieșirii din Egipt, iudeii eliberau de paște un tîlhar, Pilat propune eliberarea lui Iisus sau a lui Baraba, „oare pentru o răscoală și ucidere ce făcuse în cetate era aruncat în temniță” (Luca 23,

19). Toți cei prezenți puteau alege între Iisus și Baraba. Între timp a venit la Pilat un trimis al soției sale, Claudia Procula, care i-a transmis „să nu faci nici un rău dreptului acestuia, că a suferit mult în vis pentru El” (Matei 27, 19). Dar sinedrîiții au convins asistența să se pronunțe pentru eliberarea lui Baraba, „iar pe Iisus să-L piardă” (Matei 27, 20). Derutat de răspunsul mulțimii, Pilat a pus întrebarea: „Ce voi face cu Iisus care se numește Hristos?” Primind răspuns fără echi-voc: „Să fie răstignit!”, le oferă lor executarea sentinței, deoarece ei nu-L găsise lui Iisus nici o vină. Acuzatoriții nu acceptă soluția, spunînd: „Noi lege avem și după lege trebuie să omoare, că S-a făcut pe Sine Fiul lui Dumnezeu” (Ioan 19, 7). Atunci Pilat a dispus aplicarea bicivirii pentru a înlocui pedeapsa cu moartea, după care arată mulțimii pe Omul desfigurat de răni și scaldat în propriul Său sînge, dar aceleși voci cereau răstignirea. Convins de nevinovăția lui Iisus, Pilat, devenit mai hotărît, căuta să-L elibereze, dar i s-a replicat: „De-L vei slobozi pe acesta, nu ești prieten cu cezarul. Oricine se face pe sine rege, este împotriva cezarului” (Ioan 19, 12). A fost un avertisment adresat direct și personal lui Pilat care l-a derutat total, punîndu-l în stare de autoapărare: dacă o asemenea acuză ajungea la urechile împăratului roman, se putea considera că el s-a aliat cu un răsculat. A cedat fără nici o remușcare, mai ales atunci cînd răspuns-au arhiereii: „Nu avem alt rege decît pe cezarul” (Ioan 19, 13—16). „Iar Pilat văzînd că nimic nu folosește și mai mare tulburare se face, luînd apă și i-a spălat mîinile înaintea mulțimii, zicînd: nevinovat sînt de sîngele dreptului acestuia!” (Matei 27, 24). „Deci atunci L-a dat lor ca să-L răstignească” (Ioan 19, 16).

IV. Recapitularea-Aprecierea

Făcînd o confruntare între modul în care trebuia să se desfășoare procesul lui Iisus în fața sinedrîului și felul în care s-a desfășurat se poate vedea că sentința de condamnare la moarte nu este validă, totul fiind premeditat cu viclesug. Și procedura a fost greșită. Sinedrîul s-a întrunit prima oară într-o casă particulară (Luca 22, 66—71). Martorii apărării lipseau, iar cei ai acuzației erau falși. Sentința a fost pronunțată fără o deliberare temeinică, iar în fața procuratorului roman a fost schimbat conținutul acuzației. Pilat a ezitat la început. Voia într-adevăr să-L elibereze pe Iisus, dar din sentimente de teamă: cînd de sinedrîști, cînd de visul soției, cînd de acuzați, cînd de preamărit, cînd de asistența, dar mai ales de împărat, a cedat în final rostînd sentința capitală. Creștină, așa trebuia să se întîmple. Iisus avea să aducă jertfa de ispășire ca „un Miel nevinovat”, „ca o oaie spre junghiere”, cu trupul măcinat de suferință, așa cum a vorocit despre El profetul Isaia, cu mai multe precizări înaintea de Nașterea trupezăscă a Fiului lui Dumnezeu.

V. Asocierea

Toți cei implicați în judecarea lui Iisus au fost zguduîți de strălucirea nevinovăției Sale. Așa a fost cazul lui Pilat și Irod Antipa, și tot astfel, în felul lor, fiecare a rămas convins de nevinovăția lui Iisus. Așa bunăoară notăm pe soția procuratorului, apoi pe Sfîntul Apostol Petru care își plînge cu amar lepădarea, pe Iuda care căin-du-se a întors cei 30 de arginți arhiereilor și bătrînilor, spunînd: „greșit-am vinzînd sînge nevinovat. Și anunțînd arginții în templu, a plecat și s-a spînzurat” (Matei 26, 3—5). Iar sutașul roman însărcinat cu executarea sentinței, asistînd la sfîrșitul dramatic de fe Dealul Însingerat, a exclamat: „cu adevărat Fiul lui Dumnezeu a fost acesta” (Matei 27, 54).

VI. Generalizarea

De aici vedem că Iisus Hristos a primit să aducă jertfa Sa mîntuitoare, fiind condamnat la cea mai grea moarte, ca un răsculat.

VII. Aplicarea

Meditînd la judecarea lui Iisus răscălătuiește plîna de pietate a Sfîntului Efreim Sirul și ne călăuzează gîndul și sufletul spre împlinirea voinței lui Dumnezeu, căruia să-I rîbdăm ca: „și al dragotei, dăruiește-l mie slugii Tale. Așa Doamne, împărate, dăruiește-mi ca să-mi vadă păcatele mele și să nu osîndesc pe fratele meu că bine ești cuvîntat în vecii vecilor. Amin”.

Sfînta Evanghelie de la Liturghia din Ziua Paștilor

(In. 1, 1—17)

La început era Cuvîntul și Cuvîntul era la Dumnezeu și Dumnezeu era Cuvîntul.

Acesta era întru început la Dumnezeu.

Toate prin El s-au făcut: și fără El nimic nu s-a făcut din ce s-a făcut.

Întru El era viață și viața era lumina oamenilor.

Și lumina luminează în întuneric și întunericul nu a cuprins-o.

Post-a om trimis de la Dumnezeu, numele lui era Ioan.

Acesta a venit spre mărturie, ca să mărturisească despre Lumină, ca toți să creadă prin el.

Nu era el Lumina ci ca să mărturisească despre Lumină.

Cuvîntul era Lumina cea adevărată care luminează pe tot omul, care vine în lume.

În lume era și lumea prin El s-a făcut, dar lumea nu L-a cunoscut.

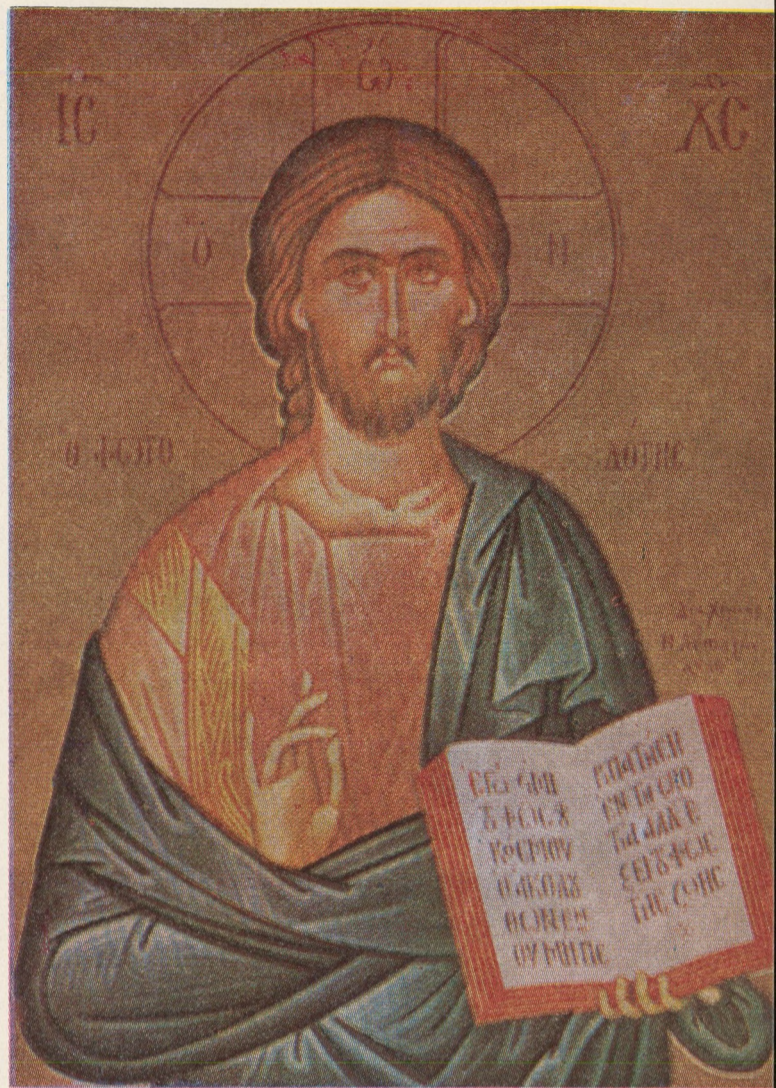
Întru ale Sale a venit, dar ai Săi nu L-au primit.

Și celor cîți L-au primit, care cred în numele Lui, le-a dat putere ca să se facă fiii ai lui Dumnezeu,

Care nu din sînge, nici din poftă bărbătească, ci de la Dumnezeu s-a născut.

Și Cuvîntul S-a făcut trup și S-a sălășluit între noi și am văzut slava Lui, slavă cu a Unuia-Născut din Tatăl, plin de har și de adevăr.

Ioan mărturisea despre El și striga, zicînd: Acesta era despre Care am zis: Cel care vine după mine a fost înaintea mea, pentru

ca mai înaintea de mine era. Pentru că Legea și adevărul au venit prin Iisus Hristos. Și din înaintea Lui noi toți am luat, și har peste har.

Paștile cele mari

Cea de a doua sărbătoare mare a creștinătății, în ordine cronologică, este sărbătoarea Învierii Domnului Hristos sau Sfîntele Paști, „Paștile”. În Biserica noastră drept-măritoare, în Biserica Ortodoxă, sărbătoarea Învierii Domnului Hristos este sărbătoarea cea mai mare, cea mai importantă, este sărbătoarea centrală. Așa ne este înfățișată ea chiar în cuprinsul slujbelor rînduite pentru Sfîntele Paști, prin cuvînte ca acestea: „Această numită și sfîntă zi, una a simbetelor, (cea dintîi după Sîmbăta, deci Duminică), împărăteasă și doamnă, este praznic al praznicelor și sărbătoare a sărbătorilor, întru care binecuvîntăm pe Hristos întru toți vecii”. Și este firesc să fie așa, de vreme ce la Sfîntele Paști, la sărbătoarea Învierii Mîntuitorului nostru, „prăznuim omorîrea morții, sfărîmarea iadului și începătura altei vieți veșnice” și de aceea „săltînd, laudăm pe Prîncipalul (acestora, adică pe Domnul Hristos), cel Unul Binecuvîntat, Dumnezeu părinților noștri și preamărit”.

Pentru noi cei credincioși, Învierea Mîntuitorului nostru nu este un eveniment care îl privește numai pe „Hristos, Cel ce a ieșit din mormînt ca un mire”, ci este un eveniment care ne privește și pe noi, pe noi care, la Sfîntele Paști, adresîndu-ne Mîntuitorului înviat, zicem: „Păzînd pecețile înregi Hristoase, ai înviat din mormînt — Cel ce n-ai strîicat cheile Fecioarei dintr-o Ta naștere — și ne-ai deschis nouă ușile raiului.”

Învierea Domnului Hristos este pentru noi prîncipal de veselie și izvor de lumină. O mărturisim această tot la slujba Sfîntelor Paști, cînd zicem: „Cucerile după viață să se veselească și pămîntul să se bucure și să prăznuiască toată lumea cea văzută și cea nevăzută, că Hristos a înviat; veselie cea veșnică”. Și mai departe: „Acum toate de lumină s-au umplut și cerul și pămîntul și cele de dedesubt. Deci să prăznuiască toată făptura Învierea lui Hristos, întru care s-a înfățișat”.

Toate acestea le gîndim, le rostim și le sărbătorim la Sfîntele Paști, așa că ne e de mirare că însăși sărbătoarea Învierii Domnului o înțelegem ca o sărbătoare plină de măreție, pentru cuprinsul ei, ca și pentru darurile pe care ni le aduce. Copleșit de măreția unor astfel de daruri, ca și de evenimentul sărbătorit la Sfîntele Paști, din suflet plin de bucurie exclamăm cuvînte ca acestea: „Ziua Învierii, popoare să ne luminăm, Paștile Domnului, Paștile, că din moarte la viață și de pe pămînt la cer Hristos-Dumnezeu ne-a trecut pe noi, cei ce-i cîntă cîntare de biruință.”

De pe tărîmul vieții celei noi, străbătute de darul Învierii Domnului Hristos și din atmosfera de gînd strălucită de „neapropiată lumina Învierii”, izbucnim din sufletele noastre, copleșite de bucurie, ziceri care pun în evidență Sfîntele Paști, ca sărbătoare și ca fapt, cînd zicem: „Paștile cele sfînte astăzi nouă s-au arătat, Paștile cele noi și sfinte, Paștile cele de taină, Paștile cele precinstite, Paștile Hristos-Mîntuitorul; Paștile cele fără prihană, Paștile cele mari, Paștile credincioșilor, Paștile care au deschis nouă ușile raiului,”

Paștile cele ce sfîntesc pe toți credincioșii. Paștile cele frumoase, Paștile Domnului, Paștile... Paștile cu bucurie, unul pe altul să ne îmbrățișăm

O, Paștile izbăvirea de întristare! Ca să înțelegem, să primim și să sărbătorim vrednicie și cu dreptate „cea mai presus de fire de lume înviere a lui Hristos-Dumnezeu”, Sfîntă noastră dinvrednică a rănduit zece săptămîni de pregătire, dintre care șapte săptămîni sînt săptămîni de post. În vremea de pregătire ne rugăm la Dumnezeu zicînd: „Dă-ne nouă, Bunule, lupta cea bună să o luptăm, calea postului să o săvîrșim credința nedespărțită să o păzim, capetele nevătărilor balauri să le sfărîmăm, biruitoari asupra păcatului să ne arătăm și, fără de osîndă, să ajungem să ne închinăm și Sfîntei Învierii”. Ajunși la Sfîntele Paști, deci la vremea de împlinire a rugăciunii din vremea pregătirii, ni se spune cuvîntul lămuritor în învierea închinării ce trebuie adusă Sfîntei Învierii, cînd se rosteste cu cîntare: „Ziua învierii și să ne luminăm cu prăznuirea și unii pălții să îmbrățișăm și să zicem fraților (și să zicem frați) și celor ce ne urăsc pe noi și să iertăm toate pentru Înviere, și așa să strigăm: „Hristos a înviat din morți, cu moartea pe moare călcînd, și cîviat din mormînturi viață dăruindu-le. Potrivit acestei alcătuirii, numai cei care iartă, nu mai cei care sînt în bună pace cu toți oamenii adevărații închinători ai Sfîntei Învierii. Mîntuitorului nostru.

Hristos a înviat! Ce vorbă sfîntă! Îți simți, de lacrimi calde, ochii uzi, Și-n suflet parcă Serafimii-ți cîntă, De cite ori creștine, o auzi!

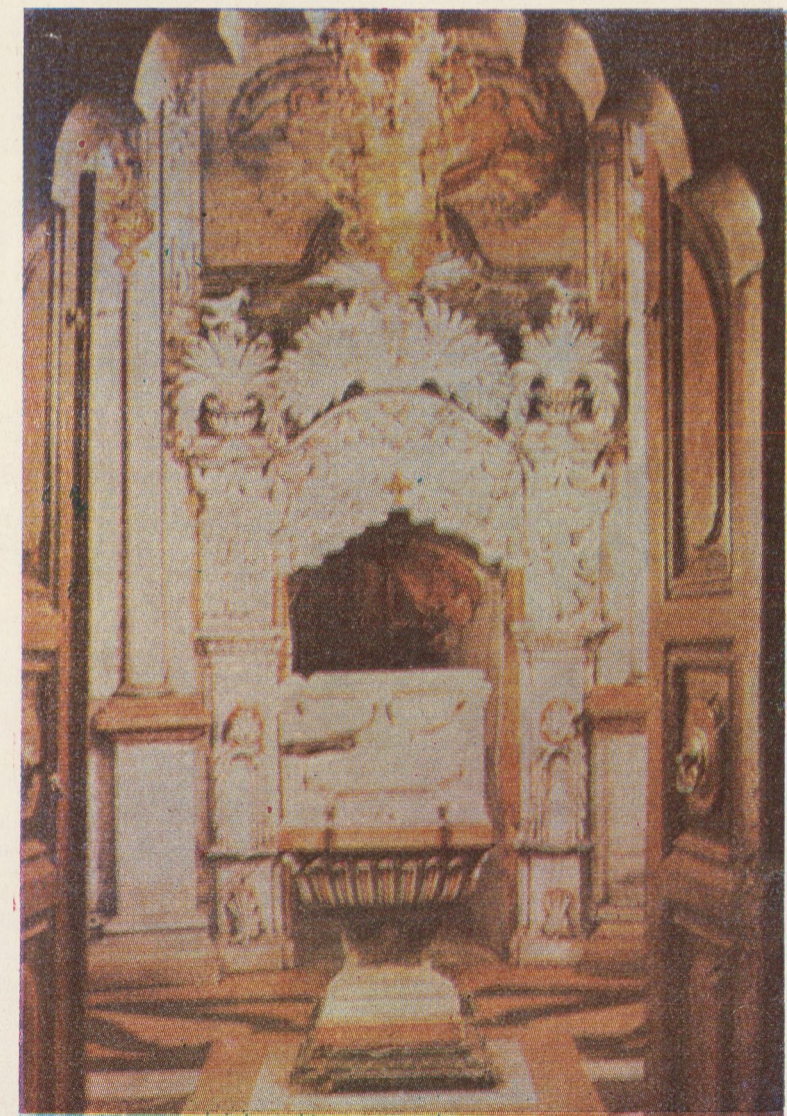
Hristos a înviat în firul ierbii, A înviat Hristos în adevăr: În poiența unde zburdă cerbii, În florile de piersic și de măr,

În stupii de albine fără greș, În vîntura-nfloridă mîngîios, În ramura-nfioridă de cîieș, Dar, vai, în suflet, ți-a-nviat Hristos?

Ai cîntărit cu mîntea Ta creștine, Cît bine ai făcut sub cer umblînd? Ești tu pornit, măcar acum, spre bine? Măcar acum, te simți, mai bun, mai blînd?

Simți tu, topită-n suflet vechea ură? Mai vrei peira celui plin de har? Ți-ai pus zăvor pe birfîtoarea gură? Iubirea pentru semenii o simți jar?

O, dacă-aceste legi, de-apururi sfînte, În sur, măcar azi, te-au îmbrăcat, Cu Serafimii-n suflet, Imn fierbinte, ai drept să cîntă: „Hristos a înviat” Arhim. Teofil Părăie

Sărbătoarea Junilor brașoveni la Paști

Se împlinesc 263 de ani de la prima atestare documentară a Junilor brașoveni, ale căror manifestări anuale, legate de sărbătoarea Sfîntelor Paști, sînt de o amploare și originalitate unică în țara noastră. Acest obicei străvechi a luat naștere într-unul din vechile și pitorești cartiere ale Brașovului, cunoscut sub numele de Schei, de unde s-a extins mai tîrziu și în Brașovul Vechi.

În ceea ce privește vechimea Junilor, toți cercetătorii din trecut și de astăzi susțin că obiceiul se pierde în negura vremurilor. Cu siguranță, începuturile obiceiului trebuie legat de lupta purtată în decursul veacurilor de românii din Schei Brașovului, pentru apărarea libertății și afirmarea drepturilor strămoșești pe aceste meleaguri ale Tării Bîrsei, fapt care este documentat cercetător, — un hrisov din 1728, aflat în arhivele Muzeului Primei Școli românești; prin care li se acorda Junilor terenul unei grădini din Schei, — numește obiceiul drept „rînduială din bătrîni”.

Se subliniază în documentul amintit „să-i lăsați să treacă fără oprială frumos, pe rînd cum se cade, iară cine nu va gînduși să treacă cu sfîntele cruci prin această grădină, unul ca acela să fie blestemat de Domnul și de cele trei surte optșăzece sfînti”. Este vorba (subl. noastră) credem de trecerea călări a Junilor, spre „Pietrele lui Solomon”, în mier-

(Continuare în pag. 4)

Prof. Petru Istrate

Pentru o mai bună desfășurare a orelor de educație moral-religioasă în școală

(Urmare din pag. 1-a)

În cadrul celor trei căsuțe arătate s-a apreciat, între altele, că învățămîntul religioasă este o îndatorire națională, iar pentru Biserica și sarcină nu ușoară, că educația religioasă este un drept cuvenit cetățenilor, că mai sînt încă părinți, de obicei de vîrstă medie, care nu sînt încă pe deplin convinși de importanța educației religioasă-morale pentru copiii lor, că este bine venită o oră pe săptămîna și că religia trebuie să intre în orarul școlilor, că la orașele mari se resimte pu-

ternic lipsa de cadre pentru predarea religiei, că Biserica este îndatorată să pună la dispoziție elevilor manuale întocmite în concordanță cu spiritul ecumenic care trebuie păstrat în relațiile dintre culte, cu eliminarea totală a prozelitismului ș.a.

S-a sugerat de asemenea ideea ca în Școlile normale viitoare învățătorii să fie pregătiți și pentru a preda religia la clasele I—IV, așa cum a fost înaintea de organizarea ate.

Participanții au solicitat punerea la dispoziția celor ce predau

religia, a cit mai mult material didactic: manuale, hărți, diapozitive, icone etc., I. P. S. Mișu polit Antonie subliniind că educația religioasă reprezintă și o problemă de cultură, că în anagabil seama și de formarea religioasă-morală a tinerilor, îndrumînd totodată pe participanții acolo unde se poate, să se aplice și la bugetele prohoiale pentru acoperirea unor cheltuieli împreunate cu această foarte importantă problemă a predării religiei în școală.

Un transilvănean, luptător pentru Unirea Basarabiei

Urmare din pag. 1)

ranit și au adăpostit pe numeroșii frați bejenari. În înțelegere cu „poetul pătimirii naționale”, Octavian Goga, bejenii și ei, Onisifor Ghibu, prietenii lui de comunie, s-a stabilit la Chișinău (împreună cu familia, soția și trei copii, și a avut grijă și de familia poetului, care a fost și el la Chișinău și chiar a scris poezii acolo). Suflet, emperat și conștiință de luptător, urmaș și forțat la școala eroismului românesc, pentru dezrobire și libertate politică și socială națională, a lui Iordăneanu Ursu, Avram Iancu, a memorandiștilor..., Onisifor Ghibu s-a alăturat luptătorilor patrioți basarabeni, în acțiunile lor de deșteptare din somul cel de moarte. A dăruit contribuții personale notabile, inițiative, organizații, publicații proprii, e-a dat experiența, cunoștințele, priceperea, dirzeala, elanul stimulator, devoțiunea totală...

A participat, activ și cu toată energia, împreună cu luptătorii patrioți basarabeni, la toate etapele și datele pregătitoare ale actului istoric, de la 27 martie 1918 — Unirea Basarabiei cu Patria Mamă, România.

Cu o viziune și concepții mai hotărât politice, a ropus și s-a constituit *Partidul Național Moldovenesc*, cu teluri și revendicări net politice și organ de luptă orientată și condusă, în frunte cu un comitet larg și reprezentativ având președinte de oare pe mecenatele Vasile Stroescu — salvatorul înecuvintat al școlii, bisericii și culturii românilor în Transilvania, expuși presiunilor de maghiarizare.

Cunosător al importanței limbii naționale, în înțelegere și în viața unui popor, a sprijinit ținerea, a 25—27 mai 1917, a Congresului învățătorilor (și profesorilor), pe agenda căruia figura două probleme esențiale: 1 — Cum să se numească basarabienii? 2 — Introducerea limbii românești în învățământ. La Congres a participat și preotul-poet Alexie Mateevici (era profesor la Seminarul teologic din Chișinău), venit de pe frontul de la Măgășești. El s-a ocupat de prima problemă: Cum să se numească basarabienii? A ținut o lecție magistrală de istorie și a arătat, cu dovezi și mărturie la basarabeni sint români, au dreptul și trebuie să se socotească români și să se numească români. Români sintem și români se cuvine să ne numim! *România Nouă*, 19 august 1918, p. 2 — retipărire).

Onisifor Ghibu a îndemnat și el pe basarabeni să se numească români. „Nu vă temeți și nu vă ruinați să spuneți deschis, oriunde și oriunde, că sunteți români, frați buni cu românii de peste Prut și de peste Carpați. Români sint urmașii ai marelui popor roman din vechime. Putem să ne mândrim cu obirșia noastră” (*Școala moldovenească*, iulie—iulie 1917, publicație editată de Onisifor Ghibu).

Cunosător al forțelor de trezire și însuflețire ale cuvintului scris, tipărit și difuzat public, prin foii — cum spun transilvănenii la ziare și reviste, Onisifor Ghibu a colaborat la *Cuvint Moldovenesc* — organ de presă al Partidului Național Moldovenesc, și a editat și condus, la Chișinău, publicații proprii: *Ardealul (Transilvania)* — octombrie—decembrie 1917, și *România Nouă* — ianuarie—decembrie 1918, 1926—1927, cu colaborări transilvăneni și basarabeni.

A făcut drumuri la Iași, a obținut și a adus la Chișinău tipografie cu litere românești latine, a ținut în ea *Abecedarul românesc* al Arhimandritului Gurie Grosu (Arhiepiscopul și Mitropolitul de la Târgu).

A participat la manifestările și serbările organizate și prezentate de intelectualii basarabeni; a ținut și el cîntecele patriotice românești nelipsite, recum *Pe al nostru steag e scris unire, Deșteaptă-te române!*, *Tricolorul* ș.a., a auzit recitându-se poezii de poezii române — Eminescu, Goga, Coșuc..., *Limba noastră*, scrisă acum de preotul cu arul sfînt al regelui psalmist David, Alexie Mateevici, și rămasă inegalată, capodopera poeziei românești de totdeauna.

L-a bucurat fericit, pe Onisifor Ghibu, biruința rodicioasă a limbii românești și a credinței ortodoxe în Basarabia, precum și derularea evenimentelor politice... În octombrie s-a ținut Congresul ostașilor basarabeni, la care s-a hotărât să se aleagă deputați reprezentativi și să se alcătuiască conducerea Basarabiei — Sfatul Țării, născut. În ziua de 21 noiembrie 1917 — Sărbătoarea intrării Măscii Domnului în Biserică, Sfatul Țării ținut prima ședință — de constituire. Festivități

șile au început cu săvîrșirea Sfintei Liturghii în Catedrala orașului (*Soborul*). Onisifor Ghibu a asistat la Sf. Liturghie, deosebit de solemnă. A mărturisit în reportajul ce l-a scris și publicat:

... „Cînd am intrat în biserică, arhiereul (Gavriil Cepur — Episcop-vicar al Chișinăului) spunea (în limba românească) tocmai „Ale Tale dintru ale Tale, Ție aducem de toate și pentru toate”, iar coral (format și dirijat de compozitorul muzical Protoiereul Mihail Berezovschi) a început răspunsul (tot în limba românească) „Pe Tine Te lăudăm, pe Tine Te binecuvîntăm”... O clipă am rămas uimit! Mi se părea că am intrat în catedrala din Sibiu... Mă uit la cor. Intre coriști văd aievea pe Nicolae Oancea de la Brașov, care cîntă împreună cu ceilalți coriști răspunsurile liturgice, întocmai ca la Sibiu și ca la biserică Sfintului Nicolae din Brașov. Nu-mi mai pot stăpîni emoția, pe care mi-o coboară în suflet slujba românească. Voiam să-mi ascund lacrimile, dar nu pot. Cînd după o oră de reculegere, mă uit împrejur, văd aceeași emoție la toți credincioșii. Pîng bejenarii transilvăneni, bucovineni, munteni și macedoneni, pe care această slujbă îi transportă departe în țara lor — și pîng de bucurie și moldovenii care văd, în sfîrșit, cum visul lor vechi prinde trup.”

A fost de față și în după-amiaza zilei, la festivitatea de constituire a Sfatului Țării. S-a slujit (tot în limba românească) de către Episcopul Gavriil Cepur și un grup de preoți, sfințirea apei. Arhimandritul Gurie Grosu (înapoiat din deportarea martirică) a vorbit (în limba românească, pentru care a fost sancționat cu surghinul) despre reinvierea patriotică a poporului basarabean, amintind de viziunea învierii oaselor ale Profetului Iezechiel, după care a arătat însemnătatea politică a Sfatului Țării, constituind începutul conducerii proprii a Basarabiei. Episcopul a sfințit cu aghiazmă pe cei prezenți și drapelul tricolor al primei unități militare românești basarabene. Corul condus de pr. M. Berezovschi a cîntat *Deșteaptă-te române!* și *Pe al nostru steag*, apoi a defilat unitatea militară. (*Sărbătoarea Sărbătorilor*, în *Ardealul*, 26.XI.1917).

A fost de față și a scris un entuziast reportaj, în ziua de 2 decembrie 1917, cînd Sfatul Țării a proclamat Basarabia Republică Democrată Moldovenească — în cadrul federației rusești.

Pentru ziua de 24 ianuarie 1918 (aniversarea Unirii din ianuarie 1859), Onisifor Ghibu a pregătit un număr festiv al noii sale publicații, cotidianul *România Nouă*. Pe prima pagină, cu litere mari și cu țările și tensiune de proclamație, s-a publicat o *Declarație*, în care s-a cerut *unirea tuturor românilor într-un singur stat*... „Țara de mîine a românilor, s-a specificat în Declarație, trebuie să cuprindă întreg pămîntul locuit de români de la Tisa pînă la Nistru — încă și dincolo de acest rîu, pînă unde se întinde neamul românesc”. Au semnat *Declarația* bejenarii reprezentanți din toate provinciile și părțile, locuite de români (între transilvăneni și Nicolae Colan, viitor episcop, mitropolit și membru al Academiei Române).

În acest număr, Sfatul Țării a publicat hotărîrea de-a proclama Republica Democrată Moldovenească (Basarabia) *Republică autonomă* (independentă).

Sub aceste auspicii de libertate și de unire, urmînd dorința și voința poporului, Sfatul Țării a hotărît, cu mare majoritate de voturi (86 și numai 3 contra), în ședința istorică de miercuri, 27 martie 1918, „*unirea, pentru totdeauna, a Republicii Moldovenești Autonome (Basarabia) cu Țara Mamă — România*”.

Onisifor Ghibu a tipărit *România Nouă* într-o ediție specială, în care a salutat că „Basarabia s-a unit cu Țara Mamă... De azi înainte ea este parte integrantă a României libere și mărețe”. A adăugat:

„Fie binecuvîntat ceasul sfînt în care fiica, atîta vreme înstrăinată se întoarce la sînul cald al mamei ei!

Fie binecuvîntați cei cari au ostenit pentru împlinirea visului părinților noștri!

Fie binecuvîntați toți cei cari vor lucra pentru fericierea viitoare a României noi!”

La o etapă de pregătire și realizare a Unirii Basarabiei, Onisifor Ghibu s-a rugat: „Îndură-te Doamne și de noi! Sloboade-ne și Ardealul din robie!”.

Tatăl Ceresc i-a împlinit rugăciunea.

Martiri și cărturari

În trei chipuri au căzut din fruntea obștilor lor, vovezii românilor din Transilvania: prin trecere în altă „țară”, prin trecere în altă credință, prin trecere în altă lume de moarte cumplită. Au trecut din Țara Maramureșului în Țara Moldovei, Dragoș și Bogdan, din Țara Făgărașului în Țara Românească a trecut legendarul Negru Vodă, cel care a coborît: „Pe Argeș în jos / Pe un mal frumos”. În altă credință a trecut Iancu de Hunedoara, iar de moarte cumplită a căzut Gelu Valahul și Mihail Viteazul, acesta din urmă „ca un copaci”, cum scrie cronicarul. Acesta a fost marele martiriu al vovezilor, românilor din Transilvania. Martiriul înalt și tragic, ca o boltă înșingărată peste pămîntul românesc.

Mai sint însă și ceilalți „vovezi” ai românilor, ierarhii Bisericii ortodoxe din Transilvania. Nu avem mărturie despre toți, cite un nume ca despre Ghelasiu de la Rîmeti. Se cunoaște însă bine martiriul lui Ilie Iorest și Sava Brancovici, canonizați de Biserica Ortodoxă Română.

Ilie Iorest a venit ca mitropolit ortodox român al Transilvaniei din Moldova blîndului Varlaam, se pare chiar cu sprijinul acestuia. Iorest ajunge în Transilvania în plină campanie de calvinizare a românilor ortodocși. După 1556 situația politică a Transilvaniei s-a schimbat, drept urmare s-a schimbat și cea religioasă: „Spre mijlocul secolului al XVI-lea, cînd Imperiul otoman transforma o însemnată parte a Ungariei în pašalic (1541), principatul românesc al Transilvaniei se desface din toate legăturile politice avute cu Ungaria și stabilește cu poarta otomană, ca principat autonom, raporturi juridice asemănătoare cu cele ale Țării Românești și Moldovei”.

În noua situație politică devin religii recunoscute, luteranismul în 1550 și calvinismul în 1568. Un alt eveniment politic, unirea Țărilor Române (1599—1600) sub sceptrul lui Mihail Viteazul tulbură viața mobilimii din Transilvania, mai ales prin sprijinul acordat de Mihail românilor ortodocși, fundamentată pe „sămînța ideii naționale”, dar și pe aceea a ideii creștine: „Pe înlăuntrul ideii de țară și ideea de neam acțiunea lui Mihail poartă și pecetea puternică a ideii creștine, care l-a călăuzit neîntrerupt sîndînu-i în adîncul sufletului hotărîrea eroică să-și jertfească toate puterile și însăși ființa sa pentru izbînda creștinătății”.

În mod cert și acest mare eveniment al istoriei românești, unirea tuturor românilor într-un singur stat, a generat alături de alți factori tendințele de calvinizare a românilor ortodocși din Transilvania. S-a și spus, că mitropolitul Ilie Iorest a pășit „în mod bărbătesc contra tendințelor de calvinizare a bisericii românești din Ardeal”. El a răbdat hula și calomnie, întemnițare, iar după ce a răbdat acest

te „chinuri grele pentru statornicia sa în credință” e nevoit, după o păstorire de numai trei ani (1640—1643) să se întoarcă la Putna.

Sava Brancovici, mitropolit al românilor ortodocși din Transilvania între 1656—1683 a fost un bun și dîrz păstor al neamului său. A avut parte de vremi de neliniște, dar și perioade, după 1662, cînd a putut prîmîni viața ortodoxiei transilvane. Dar calvinii i-au împletit „cumuna de mucenic”. Conflictul izbucnește în 1679 și se agravează sfîrșind cu întemnițarea mitropolitului. În temniță a fost bîciuit pînă ce „s-au rupt și au căzut cămașa, izmenele și carnea de pe dînsul...”, cum spune cronicarul Cserai.

Lupta și suferința lui Sava Brancovici s-a întemeiat pe o adîncă iubire, cu adevărat creștinească, pentru ortodoxie, și adevărată acesta e vizibil și atunci, cînd sfătuit de fratele său Gheorghe Brancovici să treacă în „altă țară”, mitropolitul îi spune acestuia: „Frate preaiubite și fiul meu sufletec, nu pierde puterile... Vină la cea din urmă sîrutare a mea, înainte de moartea mea; să mergi cu bine și Domnul Dumnezeu să fie cu tine și îngerul său, care a călăuzit pe Tovit, fiul lui Tovie, bine să te călăuzească... pentru că să-ți poți păstra viața în ortodoxie, îți reamintesc un singur sfat: nicidecum să nu te lezezi de credința dreaptă a strămoșilor noștri”.

Alături de această luptă a martirilor a fost apoi și lupta cărturarilor. Întîi, cei necunoscuți, filicitori de *Psaltiri* și *Fapte apostolești* în Maramureș, apoi editori cunoscuți precum Filip Moldoveanu și ale sale *Catehism românesc* (1544) și *Evangeliiar slavo-român* (1544—45) de la Sibiu, apoi Coresi, „scriitor cu tiparului”, cum se numește pe sine. El dăruie limbii românești: *Catehism, Psaltire, Pravilă, Liturghier, Evangeliiar, Lucrul Apostolec, Cazanii*, adică tot ceea ce era de trebuință pentru bisericile și preoții ortodocși.

A urmat apoi traducerea și tipărirea la Alba Iulia a *Noului Testament*, eveniment cărturaresc de excepție, intrucît acolo, în *Predoslovie* a celei cărți, Simion Ștefan fixa nevoia unității limbii românești, și într-o strălucire a minții, gîndea despre circulația cuvintelor („cuvintele sint ca banii”), dezvoltată mai tîrziu de polihistorul Hașdeu. Argumentarea unității limbii românești e susținută și de explicațiile lexicografice marginale, ce dau o înțelegere deosebită cărții, încît putem vorbi de prezența unui veritabil umanism filologic, în concepția alcătuitărilor ei.

Anumite cuvinte din text sint explicate în glosă, pe principii sinonimiei lingvistice: *trîști-mîniți, în jîtniță-în sură, tîrg-piață, agrul-holda, colibi-corturi, pod-casă de sus, om tare-fără mîld, să se închine-să-i zică zua bună, vas-urcier, sabii-hangerul, duhnă-lucă, stadii-alergături*. Aceste explicații, mai multe decît din exemplele noastre dovedesc simțul filologic al tîlmăcitorilor și mănușii lor spre unitatea limbii românești, fundamentată pe

o unitate originară ortodoxă a mentalității și cugetului românesc.

A urmat apoi prezența în Transilvania a *Cazaniei lui Varlaam*, despre care am pomenit, și pe care la 1699 Mihail Iștvanovici (Ștefan) o tipărește cu titlul de *Chiriakodromion*. Dar nu numai numele lui Varlaam este legat de ortodoxia românilor din Transilvania, ci și cel al lui Dosoftei, care, la 1687, trimite o carte a lui cu autograf, unei mănăstiri ortodoxe din Transilvania. Iată autograful marelui poet și cărturar: „Sfîntei mănăstiri a Adormirii prea sfîntei și prea binecuvîntatei Născătoare de Dumnezeu, precuratei și pururea fecioarei Maria din Petriind am dăruit această sfîntă carte pentru ca sfîntii părinți să mă pomească pe mine și pe părinții mei Leonte și Maria poreclită Misirna. În anul 7195 iunie 8 în Stri-jă, pe cînd mă aflam între streini din pricina vremilor nepășnice. Smeritul Dosoftei mitropolit al Sucevei”.

Chipul cel mai frumos însă prin care Dosoftei a comunicat cu sufletul românilor din Transilvania a fost „folclorizarea” unor psalmi din *Psaltirea în versuri*. Aceștia au ajuns colînzi în sate transilvane.

În truda iobăgească de care românii ortodocși din Transilvania erau împovărați, în aceste veacuri al XVI-lea și al XVII-lea, se conturează așadar în ortodoxia românească din Transilvania martiriul unor ierarhi și o activitate cărturarască durabilă. Aceștia din urmă nu comunică peste timp numai nevoia de carte a străbunilor noștri, ci în adînc susține unitatea românilor din toate țările locuite de ei.

Prin ortodoxie și carte românii transilvănenii comunicau constant și profund cu românii de peste Carpați. În acest sens e semnificativ faptul că Udriște Năsturel, mare umanist în Țara Românească, a fost acela care a pus, în mîna mitropolitului Varlaam al Țării românești al Moldovei, acel *Catehism calvinesc* căruia Varlaam îi răspunde, cum deia am evocat.

Exista așadar în veacul al XVII-lea o unitate ortodoxă românească, prin credință și carte, între românii din Transilvania, cei din Țara Românească și cei din Moldova. Și această unitate nu venea numai dinspre Țara Românească și Moldova către Transilvania, ci ea se manifesta și dinspre Transilvania spre ținuturile de peste Carpați. Edificațiile sînt în acest sens „urmele coreiene” în *Cazania* lui Varlaam, precum și prezența cărturarască a lui Mihail Iștvanovici în tipărirea din Țara Românească. Așadar, un neam, o limbă, o credință alcătuită în mod conștient românii de pretutindeni, în acel veac al XVII-lea, veac de martiriu și cărturare. În această unitate va lovi puternic politica Imperiului habsburgic după ce principatul autohton al Transilvaniei va schimba, cum s-a spus „jugul de lemn” turcesc, cu „jugul de fier” habsburgic.

Traian Vodinaș

Sărbătoarea Junilor brașoveni la Paști

Urmare din pag. a 3-a)

area de după Paști, unde avea loc sărbătoarea.

Consemnăm cu bucurie faptul că Telegraful Român încă din 1953, nr. 31, amintea că „pe la serbările Paștilor își serbează ținerimea română din Brașov prînsiunea cu brazii dintre „Piețele lui Solomon”, fără a aminti de Junii”. Facem cuvenită completare, subliniind că este vorba de Junii brașoveni, pe care îi dîmîrăm în fiecare an, de Sfinșele sărbători.

Acest străvechi obicei românesc, pe care nu-l întîlnim nîieri în țara noastră, a fost proiectat și sprijinit atît de biserică (f. Nicolae, cit și de biserică Sf. Treime de pe Toțiile — Brașov, pentru a-și păstra originalitatea și frumusețea.

Se știe că încă din a doua jumătate a secolului al XIX-lea poporul Ioan Popazu, cărturar e seamă al Brașovului, încercînd să ocrotească organizația Junilor din calea asuprișii habsburgice a dualismului austro-ungar, a căutat să extindă protecția bisericii și asupra Junilor într-o reglementare a vechilor obiceiuri, în cadrul unei serbări cu aspect religios, probabil la 1893.

Cu privire la originea Junilor există două teorii: una că ar fi

o reminiscență a unei vechi organizații militare existente pe aceste meleaguri și care în decursul veacurilor a fost sprijinită de domnitorii români din Țara Românească și Moldova, iar alta subliniază caracterul folcloric, fiind vorba de organizarea fecierilor din Șchei.

Există în momentul actual un număr de șapte grupuri de Junii: tineri, bătrîni, curcani, dorobanți, roșiori, brașovecheni și albiori. În fruntea fiecărui grup se află „șerjile”, adică vîtaful, armașul mare, armașul mic și sutașul care au ca semn distinctiv buzduganul cu tricolor și eșarfele diagonale (denumite și lente), roșie pentru vîtaf, galbenă pentru armașul mare și albastră pentru armașul mic, încît sînd în linie dreaptă formează tricolorul românesc. Ca instrument preferat al Junilor amintim surla, un fel de trompetă, cu sunete stridente, folosită la toate manifestările și în mod deosebit în 25 martie ziua de Blagoveștenii, cînd Junii tineri avînd de obicei în frunte un surlaș, urcă poteca ce duce la troița de pe coasta Prundului, de unde timbrul tremurător și dușos al suplei rîsună în tot cartierul, iar oamenii mai în vîrstă, în special femeile, în fața porților sau caselor exclamă:

„Doamne, mulțămescu-ți că m-ai învrednicit să mai auz odată sfînta surlă”. În acest an, în perioada 7—14 aprilie, turiștii români și străini cit și brașovenii vor avea ocazia, după o întrerupere de mai mulți ani, să revadă obiceiul original, cum se desfășura înainte. Astfel, în prima zi de Paști Junii tineri, după ce vor participa la slujba de la biserică Sf. Nicolae, preotul îi va învita la Consiliul parohial, unde va înmîna lăntele și buzduganele „șerjilor”, îi va învăța și sfătui cum să se comporte pe perioada desfășurării activităților.

A doua zi de Paști, Junii tineri, împărțiți în trei grupe, conduse de vîtaf, armașul mare și armașul mic, avînd în frunte cîțiva lăutari, se vor deplasa după ouă, conform datinii străbune, la casele unde sînt fete de măritat și la stropit.

Martii după masă, Junii tineri se vor aduna la vîtaf, de unde vor pleca organizat în Piața Prundului, pentru a juca hora și a arunca buzduganul. Miercuria era ziua cea mai importantă de oarece ieșau călări, cu cai împodobii după datină, și plecau la „Piețele lui Solomon”. Joi va avea loc „aruncarea în țol” și „îngroparea vîtafului”, iar vineri se va face o nouă aruncare în țol, cu public de data aceasta, pentru cei care au fugit de a-

cest obicei, iar sîmbătă va fi zi de odihnă pentru Junii.

Din motive organizatorice, în acest an ieșirea călări la „Piețele lui Solomon” va avea loc în Dumineca Tomii. În drum spre acest îndrăgît loc, junii se vor abate pe la mormîntul lui Andrei Mureșanu, cîntînd „Deșteaptă-te Române”, iar înapoi vor poposi la crucile, întîlnite în cale, cîntînd „Hristos a înviat”.

Începînd din acest an, Junii tineri au trecut din nou sub patronajul bisericii Sf. Nicolae.

Informații

— După ce în 27 septembrie 1990, a plecat spre Chișinău un camion încărcat cu peste 12 000 volume cărți diverse, colectate de pe întreg cuprînsul Arhiepiscopiei Sibiului, marti, 19 februarie 1991, de Centrul mitropolitătan din Sibiu a plecat un nou transport cu peste 1 000 volume cărți teologice și bisericești, aprobate de I. P. S. Mitropolit Antone din librăria eparhială din Sibiu, precum și peste 17 400 ex. manuale școlare diverse, strîse cu multă trudă și jertfă de dl. Constantin Cojan, de la Asociația „Pro Basarabia și Bucovina” din Sibiu.

Destinația acestui nou transport de carte: *Societatea cultural-bisericească „Mitropolitul Varlaam din Chișinău — Republica Moldova*, ea dar și mărturie a dragostei sibiienilor față de frații noștri din stînga Prutului.

